

Zaprimljeno: 02. 10. 1995.

Vladimira Žakman-Ban
Fakultet za defektologiju,
Odsjek za poremećaje u ponašanju

Upliv socijalnogospodarskog statusa osuđenika i vrste kaznenog djela u prilagodbi institucionalnomu penološkom tretmanu

Priredila: Ljiljana Mikšaj-Todorović

Fakultet za defektologiju
Odsjek za poremećaje u ponašanju

Vladimira Žakman-Ban je 30. siječnja 1996. godine, na Fakultetu za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, obranila doktorsku disertaciju pod gornjim naslovom pred Povjerenstvom u sastavu: dr. sc. Mladen Singer, redoviti profesor Visoke policijske škole MUP-a Republike Hrvatske (predsjednik Povjerenstva), dr.sc. Davor Krapac, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, dr.sc. Milko Mejovšek, redoviti profesor Fakulteta za defektologiju i dr.sc. Ljiljana Mikšaj-Todorović, docent Fakulteta za defektologiju u Zagrebu.

Vladimira Žakman-Ban rođena je 23. veljače 1958. godine u Karlovcu. Diplomirala je 1980. godine na Fakultetu za defektologiju-smjer poremećaja u ponašanju a 1985. godine na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Magistrirala je 1986. godine na Fakultetu za defektologiju. Zaposlena je kao viši asistent na Fakultetu za defektologiju, Odsjek za poremećaje u ponašanju. Do sada je objavila 14 znanstvenih i 8 stručnih radova.

Poznato je da pozitivni hrvatski propisi, uz ustrojstvo sustava izvršenja kazni, intenzivno reguliraju i postupak izvršenja kazni oduzimanja slobode. Pri tome je naglasak na etapnom reguliranju koje se kreće od početka izvršenja kazne zatvora, pa sve do uvjetnog otpusta, otpuštanja osuđenika te tzv. poslijepenalnog prihvata i pomoći, odnosno tretmana. Takvom intenzivnom pravnom regulacijom naš zakonodavac pokazuje koliko u svojemu rehabilitacijskom modelu, odnosno orijentaciji, slijedi jedno od temeljnih, iako ne posvema neprijepornih načela suvremene penologije: načelo penitencij-

jarne individualizacije bez koje tzv. sudska individualizacija kazne zapravo nema smisla. No, dok se, gledano kroz zakonske norme, načelo individualizacije čini lako ostvarivim kroz različite pravne institucije (primjerice kategorizacija kaznenih ustanova, raspored upućivanja osuđenih u kaznene ustanove, klasifikacija osuđenika na izdržavanje kazne i slično), u praksi ono nailazi na značajne teškoće i probleme. Državni aparat, koji je s njima suočen, nije uvijek u stanju iznaći odgovarajuće rješenje: s jedne strane, naime, ukoliko se institucionalnomu penološkom tretmanu želi osigurati učinkovitost u primjeni njegovih mjera, uvijek bi se moralo polaziti od osuđenika kao individue (tzv. potpuni rehabilitacijski model); s druge strane, kako je još i danas, premda u okviru legalnih, humanih i profesionalnih standarda 20. stoljeća, primarno zatvaranje većeg broja ljudi na ograničenom prostoru, iz više različitih razloga (primjerice, zatvor kao »totalna institucija«, prizionizacija, odnosno zatvorizacija, zatvorska subkultura, neizdiferencirani penološki tretman s obzirom na biopsihosocijalne značajke osuđenika, nedostatak i/ili nepripravnost rehabilitacijskih programa i slično) rezultira tendencijom njihova izjednačavanja, što je u suprotnosti s proklamiranom individualizacijom. S obzirom na kazano, ali i na činjenicu da je u nas upravo u tijeku zakonodavna i reforma penalnog sustava, odnosno reforma kaznene politike u cjelini, nije upitno ocijeniti temu ove disertacije vrlo aktualnom.

Ovaj se rad, uvjetno, može podijeliti na dva dijela: prvi, raspravu o sustavu kazne zatvora, odno-